

מסורת הש"ס

(א) צ"מ יב. גיטין נטז; (ב) גיטין סא. צ"מ יב,יח; (ג) [לקמן מה. צ"מ ה:]; (ד) נצ"מ קא; ועי' מ"ש בהפלאה שבערין ערך כנאן, (א) נעי' תוס' צ"ב ל ד"ה לאן, (א) נעי' מהרש"א, (א) [לקמן מה:]; (ח) שיע' למתני' בריש פרקין,

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה מאי איכא וכו' גבי הא דלמר רב פפא אי פקח הוא מיימי לי ל"ל ומיתב נתמן ומיתב משעין נתמן: (ב) ד"ה ולמר וכו' דלת' ליה עליה אלא שצוה:

גליון הש"ס

גבי ותקנתא לתקנתא לא עבדינן. עי' לקמן דף מז ע"א תוס' ד"ה צדכין: תוס' ד"ה ופאן וכו' אמר הוא חיוב ואינו משלם. עי' צ"ח דף קח ע"א תוס' ד"ה ר"י: ד"ה ולמר וכו' ואם יבול אין יראה. היינו למד' ללא מהפכים בדאורייתא לריך הנחשב לשבע כיון שדעוהו אי' להפך. רק יכול הוא להטיל שצוה עליו כמו על השטר דיכול למר השבע לי מה יבול המוכן להפך שבעה זו השבע ופטור. אבל אם מדאורייתא מהפכין מוכן הנחשב שבעה עליו ואין המוכן לשבע כעל"ד פטור. וללא כהנה"ש"א דמקח מה:

רבינו חננאל

דמתני' לה אסיפא אמר כל אבא אמר רב נתמן משביעין אותו שבעות היסת משום דאיכא דררא דבמנא. פירוש עיקר. דהא הודה לו מקודם כגון הא דגרסינן בפרק חומר בקדוש (חגיגה כא) א"ר אילעא אי"ר חנינא עשר מעלות שנו כאן כו' עד מאי טעמא הראשונות דאית להו דררא דבמנא דאורייתא גזרו דברובא כו': מה איכא בין שבעות דאורייתא לשבעות דרבנן. ואמר בדרבנן אי אמר ליה השבע וטול הדין עמו בדאורי' (למירמ') נלא. ולמרן בר רב אשי אפילו בדאורייתא מפכינן. ולית הלכתא כותי'. דהלכתא כותיה בכל התלמוד בר מפיך שבעות וחזירו. וסימנך הפך לבן. הפך חזירו פורש שטור: וכן בהמה המקשה מר בר רב אשי בענין צומת הגדין כיון דזייג אע"ג (דחזירו) [דלא חזורין]: הני חתרי בלחוד לית הלכתא כותיה. ואליבא דמר בר רב אשי. מאי בינייהו ואביינן בדאורייתא אם לא ישבע נתנינן לנכסיה ונתנינן אותן לתובע אבל בדרבנן לא נתנינן לנכסיה. ולרי' יוסי דתנן בגיטין פרק הנוקדן מצאית חרש שטור וקטן יש בהן גזל מפני דרכי שלום ר' יוסי אומר גזל גמור. ואוקמונא קסבר מוציאין אותו בדיינין. הנה אפילו בדרבנן נתנינן בדאורייתא אם היה הנחשב [חשוד על השבועה] אפיקין השבועה ונשבע התובע ונטול ובדרבנן לא מאי טעמא דעיקר השבועה מדרבנן תקנתא היא ותקנתא לישבע התובע ליתול לא עבדינן. ולרבנן דפליגי על ר' יוסי דאמר לו נתנינן לנכסי' דבזול צמיאת חקן מאי עבדינן ליה: ואסיקנא משמתינן ליה ואי לא אתא ותבע למישריה עד תלתין יומין בתר ל' יומין הוא עדין נגדיה מנגדינן ליה כרב דרב מנגיד אמאן דחילל עליה שמתא

שצוה דאורייתא. הוצאה כמקלפת הטענה. שצוה דרבנן הא דרב נחמן: **מיפך שצוה.** אם אמר הנחשב לתובע השבע וטול: **מיחס לנכסיה.** אם אמר איני נשבע ואיני משלם יורדין לנכסיו ונותנין לזה: **שכנגדו חשוד.** הנחשב חשוד על השצוה ומנן לקמן (דף מד:): שקטנו

חכמים שיצבע התובע ויטול: **תקנתא היא.** שצוה עצמה של היסת תקנתא היא ותקנתא שיהא תובע נשבע ונטול לתקנתא היסת שצוה שלא בזה עליו אלא בתקנת חכמים לא עבדינן ויפסיד התובע בלא שום שצוה: **דפליגי עליה דרבי יוסי.** גבי מליאת חרש שטור וקטן: **נקטיה לנוכסיה דלשקדיה לגלמייה הוא.** אחוזו צדיקו התלויים צו עד שיתן לו טלית שעליו כלומר כיון דמשמתינן ליה לעולם עד דליתיב ליה לית לך למיתב לנוכסיה עדיק מהאי. כל דבר תלוי במחזור קרי ליה כזכא כדאמר חזול גרמא ומחיה לכזכא ואחר תמרי באלו הן הגולין (מכות דף ט:): **עד דמטי זמן נגדיה.** לבתר תלתין יומין כדאמרין רב מנגיד אמנן דמשהי שמתיה דרבנן עליה תלתין יומין כהאשה נקנית (קדושין דף יב:): **אשבעה** ל' ללא פרעתיך: **וי מה צין זה.** שלא פגם שטרו לפוגם שטרו דתנן (כתובות דף פו:)

הפוגמת כתובתה לא תפרע אלא שצוהה כילד היתה כתובתה אלף זו והוא אמר התקבלת כתובתיך והיא אומרת לא התקבלתי אלא מנה הואיל ומודית בזמנה פוגמת את שטר כתובתה ולא תפרע השאר אלא שצוהה דליכא למיסימך מו אשטרא דאיכא למימר טפי קינלה והשתא דאמרת משביעין לו מה יפה כמו משאם פגם את שטרו: **הסס.** גבי פגם את שטרו אע"ג דלא טעין לזה אשבעה לי אלא אומר פרעתיך טענינן ליה חנן ואמרין לבעל השטר השבע: **משנא.** מפשט: **לא מוזדקינן ליה.** להשבע דמיתחי פרעתיך ליה ולא לגבות לו דהא אמר ליה אשבעה לי ללא פרעתיך: **נפסיו לך פטור.** אף משצוה ומיהו שצוהת היסת איכא: **והא כהא כיון דפנעיה בעדיה.** והודה לו בפניהם כמאן דאחפיה בעדים דמי: נתמיו

שבועת הדיינין פרק ששי שבועות

מא.

ומאן דתני אסיפא ב'. אור"ת השתא דלא איתמר הלכתא כחד מהנן לישי היכא דליכא דררא דממונא לא משביעין ליה מספק דהמע"ה ואעפ"כ לא היה מוחה בדיינים המשביעין וקלמ נראה להשציע דאיכא דאמרי טפל ללשון ראשון כמו שאומר ריב"א מיהו אור"ת דאלוין בחר המיקל וכן משמע בפ"ק דצ"מ (דף ה.) גבי ההוא רעיא דמיימיה הסם מילתא דר"נ ארישא דמתני' ור"ת דוחה דאיכא למימר דהסם רישא דמילתא נקט ומסיפא פריך דמשביעין ליה היכא דליכא דררא דממונא דהסם נמי איכא דררא דממונא מאחר שהיו רגילין למסור לו בכל יום ועוד דהא איכא סהדי דאלכ תרי מניייהו ורב האי גאון פירש דלא משביעין ליה אלא משמתינן ליה על שנא שיהא בשמתא *אם הוא חיוב ואינו משלם: **מאי איכא בין שבעה דאורייתא לשבעה דרבנן.** צפ' הכותב

(כתובות דף פח. וסס) גבי הא דלמר רב (א) נחמן אי פקח שענון מיימיה ליה ליד שצוהה דאורייתא פירש בקונט' דנפקא מינה דבדאורייתא בעי למינקט חפלא צדיה וצדכרנן לא צעי ואין נראה דהאיא נפקותא לא אמרינן הכא ועוד דצפרק השולח (גיטין דף לה. וסס) גבי אלמנה דקאמר אדרה צבית דין ואשבעה חוץ לצ"ד פי' בקונט' גופיה דצ"ד לא צעי אשתבועי משום דצעי אנקטיי חפלא צדיה אף על גב דשצוהה דאלמנה שצוהה דרבנן היא וצריש שמעתתא דהכותב (כתובות דף פז: וסס) פירש נמי בקונטרס גבי הא דסבר רמי בר חמא למימר שצוהה דאורי' דנפקא מינה לאפוכי שצוהה: **ולמר בר רב אשי דאמר בדאורי' נמי מפכינן.** ריב"ן פי' צסם הקונטרס דהלכתא כותיה דקיימא לן כמר בר רב אשי צמיפך שצוהה וכן בתשובת רבינו גרשון מאור הגולה וכן רב האי גאון והביא רמיה דהלכתא כותיה דמקאמר לקמיה האי מאן דמפיק שטרא על חבריה אי אמר ליה האך אשבעה לי ללא פרעתיך אמר' ליה זיל אשבעה ליה ומה הסם דאית ליה עליה ממון גמור מדאורי' יכול להפך עליו שצוהה היכא דלית ליה (ב) אלא שצוהה דאורייתא לכ"ש דמני א"ל אשבעה לי את ולפי דצריי מנן דפליג אמר בר רב אשי כ"ש דפליג אדלקמיה מיהו הגאונים נחלקו דהיא דלקמיה אי אמר ליה אשבעה לי ללא פרעתיך אם יכול איך לחזור ולומר אשבעה לי את ותפטר *ואם

יכול אין רמיה לרב האי משם ועוד דלא דמי דזההיא דלקמיה ודאי תקנו רבנן משום דשיכחא דמתרמי וימנין טובה דצתר דפרעיה אשמהי שטרא צדיה כדאמרין צפ"ק דצ"מ (דף נז:): אשתמטיי דקא משמתיט דלמר ליה למחר יצינא לך השתא ליתיה גבאי אי נמי אפשיטיי דספרא זייר ליה אבל לגבי שצוהה דאורייתא למה להם לתקן שיכול להופכה והשתא היא דלקמיה אחיא אפי' כמאן דפליג אמר בר רב אשי ורבינו יצחק מנא בתשובות קדמוניות דלא מפכינא שצוהה דאורייתא וכן דה"ג ובסדר תנאים ואמוראים דהלכתא כמר בר רב אשי בצוליה הש"ס כר ממיפך שצוהה ואודיתא אף מה שכתב בסדר תנאים ואמוראים דמייך שצוהה כגון שהיה המחויב שצוהה חשוד וקאמר מר בר רב אשי דמפכינן אכנגדו אין נראה דצחשוד לא איירי אלא כסמך דאמר איכא צינייהו שכנגדו חשוד אלא כפירוש הקונטרס דלמר נתבע לתובע השבע וטול ור"ח נמי פסיק דהלכתא כותיה בכל הש"ס בר ממיפך שצוהה וחזירו וסימנך הפך לכן וחזירו צפ' בזהמה הנמקשה (חולין דף עו: וסס) גבי לומת הגדין דקאמר זייגי אף על גב דלא חזירו: [ועי'מ"ש בס"ד על הגליון סנהדרין דף כט: בתוספות ד"ה מר בר"א]:

ולרבי יוסי דאמר בדרבנן נמי נתנינן. קתת תימנה דרבנן נמי לא איירי אלא בזההיא דלא היו גזילה אלא מפני דרכי שלום אבל היכא דהוי גזל גמור מוזדו דנחמין לנוכסיה וה"נ היכא דליכא שצוהה דרבנן: **ובי' מה בין זה לפוגם שטרו.** וא"ת תקשה ליה אמתני' דהבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשצוהה וטעמא משום דלמא אי הוה אבוהון קיים הוה טעין ואמר אשבעה לי אלמא מני משבעה ליה ומיהו נראה דטעמא לאו משום הכי הוא דאפי' לא מני אבוהון טעין טענינן ליתמי דצפרק הכותב (כתובות דף פו: ע"ש) אמרינן כתב לשאמו נקי נדר נקי שצוהה לא היתומים אלא בשצוהה אלמא עבוד רבנן תקנתא ליתמי

אפי' במקום שאין האב יכול להשציע:

אין לך בידי אלא יאירא בסף פטור. מהשתא הו"ל לרב לפלוגי [ר"ג] דפליג צסיפא צשטענו חטין והודה לו צשעורין ולשמואל אדלעיל שמי כסף יש לי צידך והלה אומר אין לך צדי כו' אלא נטר עד לצסוק ופליג אכולהו ואריך לדקדק אמאי צריכי כל הנך ואיכא מניייהו דתני איירי:

מיוצמא

בתחת שנים כסלית תני ר' חייא מנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי ועדים מעדיין אותו שיש לו עליו נ' זוז ושלם (עליו) נ' וישבע על השאר וק"ל כרי (א) וקשיא לך הא דתנינן בתוספתא והא טעון מנה בביד וכפר ובאי גימ' ויחזירו ויחזירי שחייב לו הריה ע' משלם ופטור על השבועה. ואם היה עד אחד מעירו הרי זה נשבע על הכל: **מתני'** מנה לי בידך א"ל הן למחר אמר לו תנהו לי נתתיו לך פטור:

עין משפט ור מוצה

בג א מיי פ"א מהל' טוען הל"ו סנה עיין לה טוע"ט חור"מ סי' פו סיי"א:

בז ב מיי שם הלכה ד טוע"ט שם סעיף ט:

בג ג מיי פיו"ח מהל' אבירה הל"ב סנה עיין עד טוע"ט חור"מ סי' רע סעיף א:

בז ד מיי פ"ב מכללות טוען הל"ד סנה עיין לה טור ש"ע חור"מ סי' צג

סעיף י וסי"א:

ה [נמי] פ"ב מהל' טוען וטעין הל' יז:

בז ו מיי שם פ"א הל' ה סנה שם טור ש"ע חור"מ סי' פו סעיף ט:

בז ז מיי פ"ד מהל' מלוה הלכ' ב סנה עיין עד טור ש"ע חור"מ סי' פב סעיף ב:

בז ח מיי שם הלכה א סנה שם טוע"ט חור"מ סי' פד סעיף א:

ב ט י מיי שם הלכה ב סנה שם טוע"ט חור"מ סי' פב סעיף ו:

מוסף רש"י

גזל גמור מדבריייהם. מפני דרכי שלום (ב"מ יב.) אפילו לרי יוסי לאו גזל

דאורייתא הוא (גיטין כא.) למאי נפקא מינה. מדר' יוסי. הא אמא לאשמועינן

דסמיתיו כסמתי בתקנתן. כגזל גמור (ב"מ יב.)

להוציא בדיינין. דלרבנן

לא פסיק צדיקא ומיהו לרי' יוסי גזל מעלל לא הוי

ליפסל לעדות ולעמוד עליו

בלאו (גיטין כא.)

ותקנתא. דשכנגדו ישבע

ויטול דהויא נמי תקנתא,

דמן התורה מי שעליו

לשלם הוא ישבע ויפטר מן

השטלומין ואין שבעה וטעל

מן המורה ואותן המטין

שצוהות (מד:) תקנת

חכמים הן ולשבעה

דאורייתא עבוד רבנן

תקנתא. אבל תקנתא

לתקנתא לא עבדינן (ב"מ

ה.).

רבינו חננאל (המשך)

דרבנן ל' יומין ולא קא

תבע לשמתייה. והא דרב

מירששת ביבמות פרק

רבן גמליאל: אמר רב

פפא האי מאן דמפיק

שטרא אחריבית וטען

דפרעיה הוה לאו כל

כמיניה. אלא אמרינן ליה

זיל פרעיה ואי אמר ליה

לישבעה לי דלא פרעתייה

מחייבין ליה לאשתבועי

ליה וחני מילי בדטען

הלוח ואמר לישבעה לי

אבל אנן לא טענינן

ליה כי היכי דטענינן

צורבא מרבנן הוה האי

דמפיק שטרא אחריבית

לא מוזדקינן ליה ללוה

כד טעין לישבעה לי:

תוספתא (פ"ה) מנה לי

בידך אין לך בידי. וכן

הטען היה לך בידי

ונתתיו לך או שיש לי

בידך במנה כסות במנה

פירות פטור: מנה לאבא

בידך אין לו בידי או

נתתיו לו או שיש לי בידי

במנה כסות במנה פירות:

מנה לי בידך אבין אין לך

בידי כלום או נתנו לך

או שיש לי בידך במנה

כסות במנה פירות פטור.

בתחת שנים כסלית תני ר' חייא מנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי ועדים מעדיין אותו שיש לו

עליו נ' זוז ושלם (עליו) נ' וישבע על השאר וק"ל כרי (א) וקשיא לך הא דתנינן בתוספתא והא טעון

מנה בביד וכפר ובאי גימ' ויחזירו ויחזירי שחייב לו הריה ע' משלם ופטור על השבועה. ואם היה עד

אחד מעירו הרי זה נשבע על הכל: **מתני'** מנה לי בידך א"ל הן למחר אמר לו תנהו לי נתתיו לך פטור:

^[א] ככר הקשה צ"מ דף ה' כעין קושא' וז' על ר"ח מציימא דתני אבוי דרבי אפטוריקין ודרינן תנא הוא ופלגי ודברי רבינו ז"ע.